

45

2. února 2019

KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU

JAKO MUŽE A ŽENU JE STVOŘIL
CESTOU DIALOGU
O OTÁZKÁCH GENDERU VE VÝCHOVĚ

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2020
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU
(STUDIJNÍ INSTITUTY)

**„JAKO MUŽE
A ŽENU JE STVOŘIL“**

*CESTOU DIALOGU
O OTÁZKÁCH GENDERU VE VÝCHOVĚ*

VATIKÁN 2019

OBSAH

ÚVOD	3
I. NASLOUCHAT	5
Krátce z historie	5
Styčné body	7
Kritika	9
II. PŘEMÝŠLET	11
Racionální argumentace	11
III. NAVRHOVAT	13
Křesťanská antropologie	13
Rodina	15
Škola	17
Společnost	19
Formace vychovatelů	20
ZÁVĚR	22

ÚVOD

1. Stále více si uvědomujeme, že čelíme skutečné *krizové situaci ve výchově*, především v citové a sexuální oblasti. V mnoha případech jsou vypracovávány a navrhovány formy vzdělávání, které „předkládají údajně neutrální pojetí člověka a života, ve skutečnosti však vycházejí z antropologie odporující víře a zdravému rozumu“.¹ Antropologická dezorientace, která do velké míry charakterizuje kulturní klima naší doby, svou tendencí smazávat rozdíly mezi mužem a ženou a chápat je jako pouhý výsledek historicko-kulturních podmínek bezesporu přispěla k rozkladu rodiny.

2. V tomto kontextu čelí *výchovné poslání* další výzvě, plynoucí „z různých forem ideologie, obecně nazývané *gender*, která popírá přirozenou rozdílnost a vzájemnost muže a ženy. Vzhlíží ke společnosti bez sexuálních rozdílů a odstraňuje antropologický základ rodiny. Tato ideologie zavádí výchovné programy a právní úpravy, které podporují osobní identitu a afektivní intimitu, jež je radikálně oddělena od biologické rozdílnosti muže a ženy. Lidská identita je tak ponechána na volbě jedince, který si ji časem může také změnit.“²

3. Je zjevné, že tuto problematiku nelze vyjmout z širšího kontextu výchovy k lásce,³ která, jak zdůraznil 2. vatikánský koncil, má předávat „pozitivní a rozumnou pohlavní výchovu“ s ohledem na nezcizitelné právo všech „na výchovu odpovídající cíli jim vlastnímu, nadání a různosti pohlaví, přizpůsobenou jejich kultuře a zděděným tradicím a zároveň otevřenou bratrskému soužití s jinými národy v zájmu pravé

1 BENEDIKT XVI., Promluva k členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce, 10. ledna 2011.

2 PAPEŽ FRANTIŠEK, posynodální apoštolská exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016), č. 56. Paulínky: Praha, 2017.

3 Srov. JAN PAVEL II., apoštolská posynodální exhortace *Familiaris consortio* (22. listopadu 1981), č. 6. Zvon: Praha, 1992; srov. JAN PAVEL II., dopis rodinám *Gratissimam sane* (2. února 1994), č. 16; srov. JAN PAVEL II., „Pedagogia del corpo, ordine morale, manifestazioni affettive“, generální audience, 8. dubna 1981. In *Insegnamenti*, IV/1 (1981), s. 903–908 (čes. překl. *Teologie těla*. Paulínky: Praha, 2015, s. 266–270).

jednoty a pravého míru na zemi“.⁴ Kongregace pro katolickou výchovu se podrobněji zabývala tímto tématem v dokumentu *Výchovné směrnice o lidské lásce. Základy sexuální výchovy*.⁵

4. *Křesťanský antropologický pohled* vnímá sexualitu jako základní složku osoby, jejího bytí, projevu, komunikace s druhými, vnímání, vyjadřování a prožívání lidské lásky. Je proto nedílnou součástí rozvoje osobnosti a jejího výchovného procesu. „Pohlavím jsou dány charakteristické znaky, jež biologicky, psychologicky a duchovně odlišují muže od ženy, a tím i značně ovlivňují cesty dospívání a vyzrávání lidské osoby a její uplatnění ve společnosti.“⁶ V procesu dospívání „tato odlišnost, spojená s komplementaritou obou pohlaví, plně koresponduje s Božím záměrem podle povolání, kterého se každému dostalo“.⁷ „Citová a sexuální výchova se proto musí zabývat člověkem v jeho celistvosti, a požadovat proto začlenění biologických, psychických, citových, sociálních a duchovních prvků.“⁸

5. Kongregace pro katolickou výchovu zde v rámci svých kompetencí předkládá několik úvah, které mohou nasměrovat a podpořit ty, kdo se zabývají výchovou nových generací, aby mohli k současným nejdiskutovanějším otázkám lidské sexuality přistupovat metodicky, v duchu povolání k lásce, které je posláním každého člověka.⁹ Chce tak podpořit metodu členěnou do tří základních postojů, která umožní setkat se s naléhavými potřebami jednotlivých lidí i komunit: *naslouchání, přemýšlení, navrhování*. Naslouchání potřebám druhého a pochopení odlišnosti prostředí vede ke sdílení racionálních prvků a připravuje na křesťanskou výchovu zakotvenou ve víře, která „osvěcuje všechno

4 2. Vatikánský koncil, Deklarace o křesťanské výchově *Gravissimum educationis* (28. října 1965), č. 1. Oficiální český překlad http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_gravissimum-educationis_cs.html

5 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Orientamenti educativi sull'amore umano. Lineamenti di educazione sessuale* (1. listopadu 1983).

6 KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, prohlášení *Persona humana. O některých otázkách sexuální etiky* (29. prosince 1975). In *AAS* 68 (1976), s. 77–96 (čes. překl. Křesťanská akademie: Řím, 1976).

7 *Orientamenti educativi sull'amore umano*, č. 4.

8 Tamtéž, č. 35.

9 Srov. tamtéž, č. 21–47, kde je popsáno křesťanské pojetí sexuality.

novým světlem a zjevuje Boží úmysl týkající se celkového povolání člověka, a proto vede mysl k řešením plně lidským“.¹⁰

6. Pro zahájení dialogu v otázkách *genderu* ve výchově je nezbytné zohlednit rozdíl mezi *genderovou ideologií* a různými výzkumy o *genderu*, kterým se věnují humanitní vědy. Ideologie, jak konstatuje papež František, se tváří, že je „odpovědí na určité, někdy pochopitelné snahy“, snaží se však „o prosazení se jako absolutní a nezpochybnitelné, a dokonce diktuje, jak mají být vychovávány děti“,¹¹ čímž znemožňuje dialog. Na druhé straně nechybějí výzkumy ohledně *genderu*, které se patřičným způsobem snaží zjišťovat, jak je v různých kulturách chápána pohlavní odlišnost mezi mužem a ženou. Ve vztahu k těmto výzkumům je možné se otevřít naslouchání, přemýšlení a návrhům.

7. Kongregace pro katolickou výchovu tento text předkládá všem, komu výchova leží na srdci, zvláště v prostředích zabývajících se tímto fenoménem. Jsou to především vychovatelé v katolických školách, všichni, kdo jsou vedeni křesťanským pohledem na život a působí v jiných školách, rodiče, žáci, vedoucí pracovníci i personál, biskupové, kněží, řeholnice a řeholníci, církevní hnutí a sdružení věřících jako i další organizace tohoto sektoru.

I. NASLOUCHAT

Krátce z historie

8. Prvním postojem člověka, který chce vést dialog, je naslouchání. Jde především o naslouchání událostem posledních desetiletí a o jejich pochopení. Příchod 20. století – se svými antropologickými vizemi – s sebou přináší první pojetí *genderu*, na jedné straně vycházející z ryze

10 2. Vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 11. 2. vyd. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2002.
http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html

11 *Amoris laetitia*, č. 56.

sociologického pohledu na pohlavní odlišnost, na straně druhé zdůrazňující individuální svobodu. V polovině století vzniká řada studií, které opakovaně upozorňují na působení vnějších podmínek a jejich vliv na osobní rozhodování. Tyto studie aplikované na sexualitu chtěly dokázat, že pohlavní identita je spíše sociálním konstruktem než přirozenou a biologickou daností.

9. Tento přístup pramení z popření prvotního daru, který nás předchází, a tím, že dává základ každému našemu jednání, vytváří naši osobní identitu. V mezilidských vztazích jsou údajně důležité pouze citové vazby mezi jednotlivci, bez ohledu na pohlavní odlišnost a předávání života, které jsou pro zakládání rodiny považovány za irelevantní. Od institučního modelu rodiny – jejíž struktura a cíle jsou nezávislé na subjektivních preferencích manželů – se přechází k vizi ryze smluvní a voluntaristické.

10. Teorie *genderu* postupně rozšířila své pole působnosti. Na začátku devadesátých let minulého století se zaměřila na možnost jednotlivců osobně rozhodovat o vlastní sexuální náklonnosti bez ohledu na vzájemnost a komplementaritu vztahu muže a ženy a na prokreativní smysl sexuality. Dochází také k vypracování teorie radikální separace rodu (*gender*) a pohlaví (*sex*), s upřednostněním prvního před druhým. Tento cíl je považován za důležitou etapu vývoje lidstva, ve které se „rýsuje společnost bez odlišení pohlaví“.¹²

11. Je snadno pochopitelné, že v takovém *kulturním kontextu* už *pohlaví* a *rod* nejsou synonyma, a tedy zaměnitelné pojmy, neboť popisují dvě odlišné entity. Pohlaví definuje příslušnost k jedné ze dvou biologických kategorií, které jsou odvozené od původní dvojice žena a muž. Rod je způsob, jakým se v každé kultuře prožívá rozdíl mezi pohlavími. Problém nespočívá v odlišení samotném, které lze interpretovat správně, nýbrž v separaci pohlaví a *genderu* (*rodu*). Z této separace je odvozeno rozlišení různých „sexuálních orientací“, které již nejsou definovány podle pohlavního rozdílu mezi mužem a ženou, ale mohou mít jinou formu, kterou určí pouze radikálně autonomní jednatel. Samotné pojetí *genderu* závisí na subjektivním postoji osoby, která si

12

Tamtéž.

může zvolit rod neodpovídající biologickému pohlaví, a tedy způsobu, jak ho vnímají ostatní (*transgender*).

12. Ve stále větším rozporu mezi přirozeností a kulturou se *genderové* nabídky sbíhají v tzv. *queer*. Jde o tekutou, flexibilní, migrující dimenzi, která zastává kompletní emancipaci jednotlivce vůči jakékoli apriorně dané pohlavní definici, kdy následně mizí veškeré klasifikace považované za pevně dané. V závislosti na kontextu se tak vytváří prostor pro různou míru a intenzitu variabilních odstínů jak sexuální orientace, tak identifikace vlastního *genderu*.

13. Dualita páru se dále střetává s *polyamorií*, která zahrnuje více než dva jednotlivce. Trvání svazku a jeho závazná povaha jsou zde podmíněny přáním jednotlivců s dopady na sdílení zodpovědnosti a povinností souvisejících s mateřstvím a otcovstvím. Celé spektrum těchto vztahů se stává „spřízněním“ (*kinship*), založeným na touze či citu, vyznačujícím se mnohdy dočasným trváním, po etické stránce je flexibilní, na základě dohody nemusí mít žádný plán do budoucna. Důležitá je tu absolutní *svoboda sebeurčení* a detailní volba každého jednotlivce v kontextu libovolného citového vztahu.

14. Objevuje se tak volání po veřejném uznání svobodné volby pohlaví a plurality svazků v opozici k manželství muže a ženy, které je považováno za dědictví patriarchální společnosti. Přáním je, aby si každý jednatel mohl zvolit svůj stav, a společnost by se měla omezit na zajištění tohoto práva i skrze materiální podporu, jinak by docházelo ke společenské diskriminaci vůči menšinám. Nárok na tato práva se stal součástí aktuální politické diskuse a byl přijat v některých mezinárodních dokumentech a zakotven v některých národních legislativách.

Styčné body

15. Z oblasti genderových studií však vycházejí i některé potenciální styčné body vedoucí k většímu vzájemnému porozumění. Nezřídka lze v oblasti výchovných projektů sdílet chvályhodný a významný požadavek boje proti jakékoli formě nespravedlivé diskriminace. Tento

pedagogický přístup rozpoznává zaostalost a nedostatky v této oblasti.¹³ Nelze popřít, že během staletí se v různých formách projevovala nespravedlivá podřízenost, která smutně poznamenala dějiny a projevila se i uvnitř církve. Způsobila rigiditu a strnulost, která brzdila nezbytnou a progresivní inkulturaci Ježíšova poselství o *stejně důstojnosti mužů a žen*. Dala prostor pro nařčení z určitého maskulinismu víceméně maskovaného náboženskými důvody.

16. Dalším styčným bodem je výchova dětí a mládeže v *úctě ke každému člověku* v jeho specifické situaci, aby se nikdo kvůli osobní charakteristice (ať už je to postižení, rasa, náboženství, citová náklonnost atd.) nemohl stát terčem šikany, násilí, urážek či nespravedlivé diskriminace. Jde o výchovu k aktivnímu a zodpovědnému občanství, kde jsou veškeré legitimní projevy člověka přijímány s úctou.

17. Dalším bodem pokroku v antropologickém chápání, které nacházíme v pojednáních o *genderu*, je hodnota ženství. Patří k němu například ženská „schopnost přijetí druhého“, která přispívá k realističtějšímu a zralějšímu uchopení nenadálých situací, jež „rozvíjí smysl a úctu ke konkrétnímu, které je v protikladu k abstrakcím, často smrtelným pro existenci jedinců a společnosti“.¹⁴ Tento přínos obohacuje lidské vztahy a duchovní hodnoty, „počínaje každodenními vztahy mezi lidmi“. Společnost má proto velký dluh vůči ženám, které jsou „i mimo výchovu v rodině činné v mnoha dalších oblastech výchovy, jakými jsou: školky, školy, univerzity, sociální instituce, farnosti, společnosti, hnutí“.¹⁵

18. Žena má schopnost chápat jedinečným způsobem: dokáže vytrvat v protivenstvích, „umožnit život i v extrémních situacích“ a uchovat „naději na budoucnost“.¹⁶ Není náhodou, že „kdekolí je požadována výchovná práce, vidíme velkou ochotu žen vkládat svou energii do lid-

13 Srov. Papež František, Proslov k účastníkům generálního shromáždění členů Papežské akademie pro život, 5. října 2017.

14 KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě* (31. května 2004), č. 13. Česká biskupská konference: Praha, 2004.

15 JAN PAVEL II., *List ženám* (29. června 1995), č. 9.

16 KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*, č. 13.

ských vztahů, zvláště ve prospěch nejslabších a bezbranných. V této své činnosti uplatňují *láskyplné, kulturní a duchovní mateřství*, které pro svůj blahodárny vliv na rozvoj osoby a pro svůj význam pro budoucnost společnosti má opravdu nedocenitelnou hodnotu. A jak by bylo možné zde nezmínit svědectví mnoha katolických žen a ženských řeholních společenství, které na různých kontinentech zvolily výchovu, zvláště dětí, děvčat i chlapců, za svou hlavní službu?⁴¹⁷

Kritika

19. V běžném životě se však objevují i *kritické body*. Obzvláště radikální teorie *genderu* přinášejí postupný proces denaturalizace a odklonu od *přirozenosti* v absolutní prospěch individuálního rozhodování na základě pocitů. Pohlavní identita a rodina se v této optice stávají součástí „tekuté“ a „lehké“ postmoderny. Nezakládají se již na pravdě bytí, nýbrž na špatně pochopené svobodě prožívání a rozhodování, na momentální citové touze a individuální vůli.

20. Teze výše uvedené teorie jsou odvozeny z *antropologického dualismu*: ze separace těla, redukováného na netečnou materii, a vůle, která se stává absolutní a s tělem nakládá, jak se jí zlíbí. Fyzicismus a voluntarismus vytváří prostor pro relativismus, kde je vše ekvivalentní a nediferencované, bez řádu a bez cíle. Všechny tyto teorie, od umírněných po radikální, tvrdí, že *gender* (rod) je důležitější než *sex* (biologické pohlaví). To způsobuje zaprvé kulturní a ideologickou revoluci v relativistickém stylu a zadruhé revoluci právní, protože tyto postoje prosazují specifická individuální a sociální práva.

21. Ve skutečnosti dochází k tomu, že obhajoba různých identit je často představuje tak, jako by měly všechny *stejnou hodnotu*, čímž se však ve skutečnosti popírá jejich význam. To je zvláště důležité pro otázku odlišnosti pohlaví: obecný pojem „antidiskriminace“ v sobě totiž často skrývá ideologii, která popírá přirozenou odlišnost a vzájemnost muže a ženy. „Místo aby se bojovalo proti chybným interpretacím sexuální odlišnosti, které znehodnocují její hluboký význam pro lidskou

důstojnost, jsou zde snahy tuto odlišnost fakticky odstranit. Prosazují se techniky a praktiky, které činí pohlavní odlišnost irelevantní pro rozvoj člověka a pro lidské vztahy. Utopie ‚neutrality‘ však zbavuje sexuální odlišnost lidské důstojnosti a současně odnímá schopnosti předávat život osobní povahu.¹⁸ Tak je podkopáván antropologický základ rodiny.

22. Tato ideologie zavádí výchovné projekty a legislativní směry, které prosazují radikální odtržení osobní identity a citové intimity od *biologické odlišnosti* mezi mužem a ženou. Lidská identita je ponechána individualistickému rozhodnutí, které lze postupem času dokonce měnit. Vyjadřuje dnes rozšířené myšlení a jednání, které zaměňuje „skutečnou svobodu za ideu, že každý se rozhoduje, jak se mu líbí, jako by nadto neexistovala pravda, hodnoty a principy pro správnou orientaci, jako by všechno bylo možné a dovolené“.¹⁹

23. Druhý vatikánský koncil si klade otázku, jak církev nahlíží na lidskou bytost, a stanoví, že „člověk je jednota duše a těla. Jakožto tělesná bytost v sobě zahrnuje prvky hmotného světa; v něm dosahují svého vrcholu a pozvedají hlas k svobodnému chválení Stvořitele“.²⁰ Díky této důstojnosti se „člověk nemýlí, když si o sobě myslí, že převyšuje hmotnou skutečnost, a když se nepovažuje za pouhou část přírody nebo za bezejmennou jednotku lidské společnosti“.²¹ Nelze proto „zaměňovat či ztotožňovat výrazy *přirozený řád* a *biologický řád*. Biologický řád je tou částí přirozeného řádu, která je dostupná empirickým a deskriptivním metodám přírodních věd. Přirozený řád je pak specifický řád existence, který je v evidentním vztahu s První příčinou, s Bohem Stvořitelem.“²²

18 PAPEŽ FRANTIŠEK, Proslov k účastníkům generálního shromáždění členů Papežské akademie pro život, č. 3.

19 *Amoris laetitia*, č. 34.

20 *Gaudium et spes*, č. 14.

21 Tamtéž.

22 K. WOJTYLA, *Amore e responsabilità. Morale sessuale e vita interpersonale*. Marietti: Casale Monferrato, 2008, s. 41.

II. PŘEMÝŠLET

Racionální argumentace

24. Naslouchání historii, společným bodům i kritice v otázkách *genderu* nás vede k úvahám ve světle rozumu. Existují totiž racionální argumenty, které osvětlují *klíčový význam těla* jako integrujícího prvku osobní identity a rodinných vztahů. Tělo je subjektivita, která vyjadřuje identitu osoby.²³ V tomto světle lze pochopit poznatky biologických a medicínských věd, podle kterých „pohlavní dimorfismus“ (neboli pohlavní rozdíl mezi mužem a ženou) je prokázán vědními obory, jakými jsou například genetika, endokrinologie a neurologie. Z genetického hlediska jsou mužské buňky (obsahující chromozomy *XY*) odlišné od ženských buněk (jejichž ekvivalentem je *XX*) již od početí. V případě pohlavní neurčitosti proto zasahuje terapeuticky právě medicína. V těchto specifických případech to nejsou rodiče ani společnost, kdo mohou libovolně rozhodnout, ale *medicína*, která jedná s terapeutickým cílem, méně invazivně a na základě objektivních parametrů s úmyslem stanovit konstitutivní identitu daného člověka.

25. *Procesu identifikace* brání smyšlená konstrukce takzvaného „neutrálního“ nebo „třetího rodu“. Sexualita jakožto určující charakteristika mužské a ženské identity tím ztrácí na významu. Snaha překonat konstitutivní rozdíl mezi mužem a ženou, jak se to děje v případě pojmu intersexuality nebo *transgenderu*, vede k nejednoznačnosti v chápání maskulinity a feminity, i když (paradoxně) tyto pojmy předpokládají právě onu sexuální odlišnost, která má být popřena nebo překonána. Oscilování mezi mužskostí a ženskostí se nakonec stává pouze „provokativním“ vymezením se proti takzvaným „tradičním schématům“ a přehlíží utrpení těch, kteří žijí v situaci neurčitého pohlaví. Podobný náhled se snaží popřít přirozenost (vše, co jsme obdrželi jako prvotní základ našeho bytí a každého našeho jednání ve světě), zatímco implicitně ji potvrzuje.

23

Srov. JAN PAVEL II., enc. *Veritatis splendor* (6. srpna 1993), č. 48. Zvon: Praha, 1994.

26. Také filozofická analýza ukazuje, že *sexuální rozdíly* mezi mužem a ženou jsou pro lidskou identitu zásadní. V řecké a latinské filozofii je *esence* transcendentním prvkem, který uspořádává a harmonizuje rozdíl mezi ženskostí a mužskostí v jedinečnosti *lidské osoby*. V hermeneuticko-fenomenologické tradici je pohlavní odlišnost i komplementárnost interpretována symbolicky a metaforicky. Pohlavní odlišnost utváří osobní identitu ve vztahu jak v horizontálním smyslu (*diadickém*: muž – žena), tak vertikálním (*triadickém*: muž – žena – Bůh), jak v oblasti vztahů mezi mužem a ženou (já/ty), tak v oblasti rodinných vztahů (ty/já/my).

27. *Utváření identity* staví na odlišnosti: z bezprostřední konfrontace s odlišným protějškem „ty“ poznávám podstatu svého „já“. Rozdíl je podmínkou všeobecného poznání a poznání identity. Vztah s matkou a otcem v rodině usnadňuje dítěti utvářet vlastní pohlavní identitu/odlišnost. Psychoanalytické teorie ukazují na *tripolární hodnotu* vztahu rodiče/dítě a dokládají, že pohlavní identita se plně rozvíjí pouze v součinné interakci odlišných pohlaví.

28. Fyziologická *komplementarita* založená na sexuální odlišnosti zajišťuje nezbytné podmínky pro předávání lidského života. Uchylování se k reprodukčním technologiím „oplození ve zkumavce“ a náhradnímu mateřství může zajistit reprodukci jednomu z partnerů v páru osob stejného pohlaví. Používání technologií však není ekvivalentem přirozeného početí, protože obnáší manipulaci s lidskými embryi, fragmentaci rodičovství, instrumentalizaci lidského těla a/nebo jeho komercializaci a také redukci dítěte na předmět vědecké technologie.²⁴

29. Právě výchova dokáže v oblasti školství položit základy pokojného dialogu a umožnit smysluplné setkání lidí a názorů. Rozšíření rozumových úvah o *transcendentní dimenzi* tu hraje nemalou roli. Pokud se „dialog mezi rozumem a vírou nemá omezit na sterilní intelektuální cvičení, musí vycházet z konkrétní situace člověka. Od ní je třeba odvinout

24 Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Istruzione sul rispetto della vita umana nascente e la dignità della procreazione Donum vitae* (22. února 1987), č. 4.

reflexi, která obsáhne její ontologicko-metafyzickou pravdu.²⁵ Právě tato dimenze je místem evangelizačního poslání církve v tématu muž a žena.

III. NAVRHOVAT

Křesťanská antropologie

30. Církev, matka a učitelka, nejen naslouchá, ale v duchu svého prvotního poslání se otevírá rozumu, dává se do služby společnosti a předkládá své návrhy. Je zřejmé, že bez adekvátního vysvětlení *antropologického* základu sexuality a oblasti citů není možné vybudovat správný výchovný systém, který by odpovídal přirozenosti člověka jakožto osoby a vedl ho k plné realizaci jeho pohlavní identity v duchu jeho povolání k sebedarování. Prvním krokem tohoto antropologického objasnění je konstatovat, že „také člověk má přirozenost, kterou musí respektovat a kterou nemůže libovolně manipulovat“.²⁶ To je jádro lidské ekologie, která vychází z „uznání specifické důstojnosti lidské bytosti“ a z nezbytného vztahu jejího života „k mravnímu zákonu vepsanému do její vlastní přirozenosti“.²⁷

31. Křesťanská antropologie má své kořeny ve vyprávění o počátcích, které přináší kniha Genesis. Píše se zde, že „Bůh stvořil člověka jako svůj obraz... stvořil je jako muže a ženu“ (Gn 1,27). Tato slova vyjadřují nejen jádro stvoření, ale i životodárného vztahu muže a ženy, který je uvádí do úzkého spojení s Bohem. „*Já*“ a „*druhý odlišný ode mne*“ se doplňují podle své specifické identity a setkávají se v dynamice vzájemnosti, pocházející od Stvořitele, který jí napomáhá.

25 BENEDIKT XVI., Proslov k účastníkům VI. evropského symposia univerzitních učitelů, Řím, 7. června 2008.

26 BENEDIKT XVI., Proslov k členům Říšského sněmu v Berlíně, 22. září 2011.

27 PAPEŽ FRANTIŠEK, enc. *Laudato si'* (24. května 2015), č. 154–155. Paulinky: Praha, 2018.

32. Biblická slova vyjadřují moudrý záměr Stvořitele, který „dal člověku tělo, jeho mužství a ženství, jako úkol. V mužství a ženství mu dal v jistém smyslu za úkol jeho lidství, osobní důstojnost a také průzračné znamení mezosobního ‚společenství‘, v němž člověk realizuje sám sebe skrze autentické sebedarování.“²⁸ Abychom se vyhnuli jakémukoli fyzicismu či naturalismu, je proto třeba *lidskou přirozenost* chápat ve světle *jednoty duše a těla*, jednoty „sklonů jak duchovního, tak i biologického řádu a všech ostatních příznačných zvláštních rysů nutných k dosažení cíle člověka“.²⁹

33. Do tohoto „sjednoceného celku“³⁰ se včleňuje vertikální dimenze společenství s Bohem a horizontální dimenze společenství mezosobního, ke kterému jsou muž a žena povoláni.³¹ Osobní identita autenticky zraje ve chvíli, kdy se otevíráme druhým, právě proto, že „v uspořádání vlastního způsobu bytí, ženského, nebo mužského, se neuplatňují jen faktory biologické nebo genetické, ale také četné prvky týkající se temperamentu, rodinné minulosti, kultury, prožitých zkušeností, výchovy, vlivu přátel, členů rodiny a obdivovaných osob a dalších konkrétních okolností, které vyžadují snahu přizpůsobit se“.³² „Pro člověka je podstatné, že se stává sám sebou pouze skrze druhého; ‚já‘ se stává samo sebou pouze skrze ‚ty‘ a skrze ‚vy‘, je stvořeno pro dialog, pro

28 JAN PAVEL II., „Pedagogia del corpo, ordine morale, manifestazioni affettive,“ generální audience 8. dubna 1981. In *Insegnamenti*, IV/1 (1981), s. 904 (čes. překl. *Teologie těla*, s. 266–267).

29 JAN PAVEL II., enc. *Veritatis splendor*, č. 50. Zvon: Praha, 1994.

30 Tamtéž.

31 „Žena a muž představují dva způsoby realizace, ze strany lidského tvora, specifické účasti na Božím bytí: byli stvořeni k Božimu obrazu a Boží podobě a uskutečňují plně toto povolání nejen jako jednotlivci, ale i jako pár, který je společenstvím lásky. Zaměření k jednotě a plodnosti, muž a žena v manželství mají účast na stvořitelské Boží lásce, když žijí ve společenství s ním skrze druhého.“ *Orientamenti educativi sull'amore umano*, č. 26. Srov. také KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Educare al dialogo interculturale nella scuola cattolica. Vivere insieme per una civiltà dell'amore*, 28. října 2013, č. 35–36.

32 *Amoris laetitia*, č. 286.

synchronické a diachronické společenství. Pouze setkání s ‚ty‘ a ‚my‘ otevírá ‚já‘ sobě samému.“³³

34. Je nezbytné připomenout, že sexuální odlišnost má metafyzický základ. Muž a žena jsou dvě podoby, jimiž se vyjadřuje a realizuje ontologický rozměr lidské osoby. Je antropologickou odpovědí na popírání duality mužství a ženství, jejímž plodem je rodina. Odmítání této duality nejen potírá stvořitelskou vizi, ale nabízí jakéhosi abstraktního člověka, „který si sám autonomně volí něco jako svou přirozenost. Je popírán požadavek muže a ženy, kteří byli stvořeni jako lidské osoby, jež se navzájem doplňují. Základní potřeba muže a ženy daná stvořením, kdy se jako osoby navzájem doplňují, je popírána. Pokud však neexistuje dualita muže a ženy daná stvořením, pak už neexistuje ani rodina jako skutečnost ustanovená ve stvoření. V tomto případě by i potomci ztratili své místo, které jim dosud patřilo, a specifickou důstojnost, která je jim vlastní.“³⁴

35. Z tohoto hlediska musí sexuální a citová výchova „vytrvale a důsledně učit, jaký význam má lidské tělo“³⁵ v původní pravdě o mužství a ženství; znamená to „učit se přijímat vlastní tělo, pečovat o ně a respektovat jeho význam. (...) Také úcta k vlastnímu tělu v jeho ženskosti či mužskosti je nezbytná k tomu, abychom byli schopni rozpoznat sami sebe při setkání s druhým, který je jiný než já (...), a vzájemně se obohacovat.“³⁶ Ve světle *plně lidské a integrální ekologie* poznávají žena a muž význam sexuality a schopnosti předávat život v jejich niterném nasměrování ke vztahu a komunikaci, které je vetkáno do jejich tělesnosti a přivádí je k sobě navzájem.

Rodina

36. Rodina je přirozeným místem, ve kterém vztah vzájemnosti a společenství mezi mužem a ženou nachází svou plnou realizaci. Muž a žena,

33 BENEDIKT XVI., Promluva k valnému shromáždění Italské biskupské konference, 27. května 2010.

34 BENEDIKT XVI., Proslov k Římské kurii, 21. listopadu 2012.

35 *Amoris laetitia*, č. 151.

36 *Laudato si'*, č. 155.

spojení v rodinu svobodnou a vědomou *smlouvou manželské lásky*, vytvářejí svazek, který „zahrnuje všechny stránky osoby. Týká se těla a pudů, síly citů, smyslů, touhy ducha a vůle.“³⁷ Rodina je „antropologickou a následně společenskou a kulturní skutečností“; „definovat ji pojmy ideologické povahy, které mají dopad jen v určitém úseku dějin, a pak vycházejí z módy“,³⁸ by znamenalo zradit její hodnotu. Rodina jako přirozená jednotka, v níž se naplno realizují vzájemnost a komplementarita muže a ženy, předchází samotnému společensko-politickému uspořádání státu, jehož svobodná zákonodárná činnost musí s rodinou počítat a dát jí správné uznání.

37. Je racionálně pochopitelné, že v samé přirozenosti rodiny mají svůj původ dvě základní práva, která je třeba stále podporovat a zaručovat. První je právo rodiny na to, aby byla uznána za primární pedagogický prostor pro formaci dítěte. Toto „primární právo“ v praxi znamená „nejzávažnější povinnost“³⁹ rodičů vzít na sebe zodpovědnost za „celkovou výchovu dětí, a to osobní i společenskou“,⁴⁰ včetně sexuální a citové výchovy, „v širším rámci výchovy k lásce, k vzájemnému darování se“.⁴¹ Jde o *právo a povinnost vychovávat*, které jsou „podstatné, neboť jsou spojené s předáváním lidského života; jsou neodvozené a původní, ve srovnání s výchovnou úlohou jiných osob, protože mezi rodiči a dětmi je jedinečný vztah lásky; jsou nenahraditelné a nezcizitelné, takže nemohou být plně přeneseny na jiné, ani si je jiní nemohou přisvojit“.⁴²

38. Dalším, neméně důležitým právem je právo dítěte „vyrůstát v rodině s otcem a matkou, kteří jsou schopni vytvořit vhodné prostředí pro jeho rozvoj a jeho citové zrání. Postupným zráním ve vztahu, kde se

37 KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE, č. 1643, Katechismus online Karmelitánské nakladatelství.

38 PAPEŽ FRANTIŠEK, Promluva k účastníkům mezinárodního kolokvia o komplementaritě muže a ženy, organizovaného Kongregací pro nauku víry, 17. listopadu 2014, č. 3.

39 *Kodex kanonického práva*, kán. 1136. Zvon: Praha, 1993; srov. *Kodex kanonického práva východních církví*, kán. 627.

40 *Gravissimum educationis*, č. 3, oficiální český překlad http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_gravissimum-educationis_cs.html.

41 *Amoris laetitia*, č. 280.

42 *Familiaris consortio*, č. 36.

obeznamuje s mužskými vlastnostmi otce a ženskými vlastnostmi matky, se připravuje na citové zrání.⁴⁴³ Právě v *dynamice rodiny* může být dítě vychováno k poznání hodnoty a krásy pohlavní odlišnosti, k rovnosti, k biologické, funkční, psychologické a společenské vzájemnosti. „V podmínkách kultury, která v běžném chápání snižuje lidskou sexualitu, (...) musí výchovná služba rodičů rozhodně směřovat ke kultuře sexuality opravdu a plně lidské. Pohlavnost je totiž obohacením celé osoby – těla, mysli i duše – a ukazuje svůj nejhlubší smysl v tom, že vede člověka k láskyplnému sebeodevzdání.“⁴⁴⁴ Tato práva jdou přirozeně ruku v ruce se všemi dalšími základními právy člověka, zvláště s právem na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. V této oblasti se může zrodit přínosná spolupráce mezi všemi subjekty zapojenými do výchovy.

Škola

39. K výchově v rodině se připojuje škola, která spolupracuje na bázi subsidiarity. „Katolická škola“ je v duchu svého evangelijního základu „utvářena jako *škola pro osobu a škola osob*. Centrem učitelské činnosti Ježíše Krista je osobnost jednoho každého člověka v jeho materiálních a duchovních potřebách: z tohoto důvodu je cílem katolické školy podpora lidské osobnosti.“ Tato slova osvětlují živý vztah člověka s Ježíšem Kristem a připomínají, že se v jeho osobě nachází plná pravda o člověku. Proto katolická škola ve svém úsilí o podporu člověka v jeho celistvosti jedná v poslušnosti vůči církevní péči a s vědomím, že všechny lidské hodnoty docházejí svého plného uskutečnění a následně i své jednoty v Kristu. Toto vědomí se projevuje v ústředním postavení osobnosti ve výchovném procesu katolické školy.⁴⁴⁵

40. Katolická škola má být výchovnou komunitou, kde člověk může vyjádřit sám sebe, rozvíjet se po lidské stránce v dialogickém vztahu

43 PAPEŽ FRANTIŠEK, Proslov k delegaci organizace „Ufficio Internazionale Cattolico dell’Infanzia (BICE), 11. dubna 2014.

44 *Familiaris consortio*, č. 37.

45 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí* (28. prosince 1997), č. 9. Česká biskupská konference: Praha, 1999.

tím, že bude konstruktivně reagovat, cvičit se v toleranci, chápat různé názory, vytvářet důvěru v prostředí autentické svornosti. Utváří se tak skutečná „*výchovná komunita*, prostor pro spolužití v různorodosti. Škola jako komunita je prostor pro setkání, podporuje aktivní zapojení, vede dialog s rodinou, je primárním společenstvím žáků, respektuje jejich kulturu, pozorně naslouchá jejich potřebám a očekáváním, se kterými se na ni obracejí.“⁴⁶ Děvčata a chlapci jsou tak doprovázeni společenstvím, které je „motivuje k překonávání individualismu a skrze víru je vede k poznání, že jsou povoláni k tomu, aby zodpovědně žili specifické povolání v solidaritě s ostatními lidmi“.⁴⁷

41. Také křesťanští vychovatelé, kteří žijí své povolání v nekatolických školách, svědčí o pravdě o člověku a podporují ji svou službou. „Celková formace člověka, jenž je cílem vzdělávání, obsahuje rozvoj všech schopností žáka, jeho odborné přípravy k životnímu poslání, formace etického a společenského vnímání, jeho otevřenost vůči transcendentnu a jeho náboženské výchovy.“⁴⁸ *Osobní svědectví*, spojené s profesionalitou, přispívá k dosažení těchto cílů.

42. *Citová výchova* vyžaduje vhodný a výstižný jazyk. Na prvním místě musí počítat s tím, že děti a mládež ještě nedosáhly plné zralosti a se zájmem se chystají objevovat život. Je proto nezbytné žákům pomáhat, aby rozvíjeli „kritický smysl tváří v tvář návalu nabídek, nekontrolované pornografie a přemíře podnětů, které mohou sexualitu zmrzačit“.⁴⁹ Uprostřed bombardování dvojsmyslnými a povrchními zprávami, jejichž cílem je emotivní dezorientace a zabránění psychické rozumové vyspělosti, „při vyhýbání se všemu, co křiví jejich schopnost milovat, je třeba jim pomoci poznávat a hledat pozitivní vlivy“.⁵⁰

46 *Educare al dialogo interculturale nella scuola cattolica*, č. 58.

47 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Katolická škola* (19. března 1977), č. 45. Česká biskupská konference: Praha.

48 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Svědectví katolického laika o víře ve škole*. Česká biskupská konference: Praha, 1982 (pracovní překlad).

49 *Amoris laetitia*, č. 281.

50 Tamtéž.

Společnost

43. Ve výchovném procesu nesmí chybět komplexní pohled na současnou společnost. *Proměna osobních a společenských vztahů* „mnohdy mávala ‚vlajkou svobody‘, ale ve skutečnosti duchovně a materiálně zdevastovala nesčetné množství lidí, zvláště těch nejvíce zranitelných. Je stále jasnější, že úpadek kultury manželství je spojen se vzestupem chudoby a s četnými sociálními problémy, které neúměrně postihují ženy, děti a staré lidi. Právě oni v této krizi trpí nejvíce.“⁵¹

44. Výchova proto nemůže být ponechána pouze na samotné rodině. Církev ze své strany i nadále nabízí podporu rodinám a mladým lidem v otevřených a pohostinných komunitách. Školy a místní komunity zde mají důležité poslání. Rodičovskou úlohu však nenahrazují, ale doplňují.⁵² Naléhavá potřeba výchovy může být dnes silným impulzem k posílení *výchovné aliance rodiny, školy a společnosti*.

45. Jak dobře víme, tato výchovná aliance se nachází v krizi. Je nutné prosazovat smysluplnou, nikoli pouze byrokratickou spolupráci, která skloubí prvořadou zodpovědnost rodičů s úlohou učitelů v jeden projekt „pozitivní a rozumné sexuální výchovy“.⁵³ Je třeba vytvořit podmínky pro konstruktivní setkávání jednotlivých subjektů s cílem navodit klima transparentnosti v trvalé vzájemné informovanosti o aktivitách, a tak usnadnit spolupráci a zamezit zbytečnému napětí, které by mohlo vzniknout z důvodů nedostatečné srozumitelnosti, informovanosti a kompetence.

46. Výchova má v rámci této aliance vycházet z *principu subsidiarity*. „Všichni ostatní účastníci výchovného procesu mohou jednat jen *jménem rodičů, s jejich souhlasem* a do určité míry dokonce *s jejich*

51 PAPEŽ FRANTIŠEK, Promluva k účastníkům mezinárodního kolokvia o komplementaritě muže a ženy, organizovaného Kongregací pro nauku víry, č. 2.

52 Srov. *Amoris laetitia*, č. 84.

53 *Gravissimum educationis*, č. 1.

*pověřením.*⁵⁴ Když rodina, škola a společnost postupují společně, mohou vytvořit plán citové a sexuální výchovy, která respektuje tělo druhého a také fázi vlastní sexuální a citové zralosti, zohledňuje fyziologická a psychologická specifika, ale i etapy neuro-kognitivního růstu a vyspívání u dívek a chlapců tak, aby byli zdravým a zodpovědným způsobem doprovázeni.

Formace vychovatelů

47. Všichni vychovatelé jsou povoláni k tomu, aby pedagogický projekt realizovali s velkou zodpovědností. Jejich osobnostní vyspělost, erudice a vyrovnanost silně ovlivňují ty, které vychovávají.⁵⁵ V rámci jejich formace je proto velice důležité mít kromě profesionálního rozměru na paměti i rozměr kulturní a duchovní. *Výchova osobnosti*, zvláště v dospívání, vyžaduje zvláštní péči a neustálou aktualizaci. Nejedná se o pouhé jednoduché opakování kázeňských témat. Od vychovatelů se očekává, že dokážou „doprovázet žáky k vznešeným a odvážným cílům, dát jim najevo vysoká očekávání, propojovat studenty navzájem a se světem“.⁵⁶

48. „Zodpovědností vedení, pedagogického sboru a školního personálu je zaručit kvalifikovanou službu v souladu s křesťanskými principy, které tvoří jádro jejich výchovného poslání, a odpovídat na výzvy naší doby každodenním osobním svědectvím založeným na pochopení, objektivitě a prozíravosti.“⁵⁷ Je totiž obecně známo, že „dnešní člověk raději naslouchá svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň

54 *Gratissimam sane*, č. 16; srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Lidská sexualita: pravda a význam* (8. prosince 1995), č. 23. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2000.

55 Srov. *Orientamenti educativi sull'amore umano*, č. 79.

56 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Educare oggi e domani. Una passione che si rinnova*, kap. II., č. 7. Vatikán, 2014.

57 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Educare insieme nella scuola cattolica. Missione condivisa di persone consacrate e fedeli laici* (8. září 2007), č. 34–37.

i svědky“.⁵⁸ *Autorita vychovatele* vzniká konkrétní souhrou „všeobecné formace založené na pozitivním a konstruktivním pojetí života a na neustálém úsilí o jeho realizaci. Taková formace přesahuje nezbytnou odbornou formaci a prostupuje nejniternější aspekty člověka, včetně duchovního a náboženského.“⁵⁹

49. Cílem křesťansky inspirované formace vychovatelů je jak jednotlivý učitel, tak budování a upevňování celé *výchovné komunity* skrze plodnou výměnu zkušeností všech zainteresovaných, a to jak na emoční, tak na didaktické úrovni. Tím se dynamicky rozvíjejí vztahy mezi vychovateli a růst profesní je obohacen komplexním růstem osobním, kdy je výuka ve službě humanizace. Je proto nezbytné, aby katoličtí učitelé byli adekvátně vzdělaní v oblasti nejrůznějších aspektů *genderu* a znali platné zákony a diskutované legislativní návrhy ve své zemi, a to s pomocí kvalifikovaných odborníků a způsobem vyváženým a otevřeným dialogu. Univerzitní instituce a výzkumná centra mají specificky přispívat k tomu, aby vychovatelům v těchto otázkách zajistily adekvátní, aktualizovanou a celoživotní formaci.

50. S ohledem na specifický úkol výchovy k lidské lásce, vykonávaný „s využitím pokroku v psychologii, pedagogice a didaktice“⁶⁰ je u vychovatelů vyžadována solidní „psychologicko-pedagogická formace, která umožní čelit konkrétním situacím, vyžadujícím zvláštní pozornost“.⁶¹ Z tohoto důvodu „je zapotřebí jasný vhled do situace, protože užitá metoda nejen zásadně podmiňuje úspěch této delikátní výchovy, ale také spolupráci mezi různými zodpovědnými činiteli“.⁶²

51. Mnohé legislativy dnes uznávají autonomii a svobodu výuky. Školy tak mají příležitost ke spolupráci s katolickými institucemi vyššího vzdělávání za účelem hlubšího studia různých aspektů sexuální výchovy, s cílem vyhotovit pedagogické a didaktické manuály, které

58 PAVEL VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, č. 41. Zvon: Praha, 1990.

59 *Orientamenti educativi sull'amore umano*, č. 80.

60 *Gravissimum educationis*, č. 1.

61 *Orientamenti educativi sull'amore umano*, č. 81.

62 Tamtéž, č. 83.

budou vycházet z „křesťanského pohledu na člověka“.⁶³ Pedagogové a odborníci na didaktiku, jakož i odborníci na literaturu pro děti a mládež mohou nabídnout inovativní a kreativní nástroje, aby tváří v tvář jiným pohledům, které jsou částečné nebo zkreslené, poskytl důkladné a komplexní vzdělání od útlého dětství. Ve světle obnovy výchovné aliance nelze spolupráci zodpovědných činitelů na místní, národní a mezinárodní úrovni omezit pouze na sdílení nápadů nebo přínosnou výměnu dobré praxe, ale nabízí se jako důležitý nástroj trvalé formace samotných vychovatelů.

ZÁVĚR

52. Na závěr lze říci, že *cesta dialogu*, tedy naslouchání, přemýšlení a navrhování, se jeví jako nejúčinnější postup pro pozitivní proměnu znepokojení a nedorozumění ve zdroj upevnění otevřenějších a lidstějších vztahů. Naopak ideologizující přístup k delikátním otázkám rodu, byť vyjadřuje respekt vůči odlišnostem, přináší riziko, že k samotným rozdílům bude přistupovat staticky, takže zůstanou izolované, navzájem nepřístupné.

53. Křesťanský návrh výchovy obohacuje dialog s ohledem na cíl, kterým je „umožnit realizaci člověka skrze rozvoj celé jeho bytosti, vtěleného ducha, a přirozených darů i darů milosti, které obdržel do Boha“.⁶⁴ To vyžaduje vnímavý a vstřícný *přístup k druhému*, který bude přirozenou protilátkou na „kulturu zavržení“ a izolace. Tak bude podpořena „prvotní důstojnost každého muže a každé ženy, nesmazatelná a nezcižitelná jakoukoli mocí či ideologií“.⁶⁵

54. Katoličtí vychovatelé, jak to odpovídá jejich identitě inspirované evangeliem, jsou navzdory jakémukoli ideologickému redukcionismu nebo homogenizujícímu relativismu povoláni k tomu, aby *pozitivně proměnili aktuální výzvy v příležitosti* tím, že půjdou cestou naslouchání,

63 Tamtéž, č. 22.

64 *Orientamenti educativi sull'amore umano*, č. 21.

65 PAPEŽ FRANTIŠEK, Proslov k delegaci institutu „Dignitatis humanae“, 7. prosince 2013.

rozumu a křesťanské nabídky a svým působením budou svědčit o souladu slova a života.⁶⁶ Vychovatelé mají fascinující poslání „učit cestě různých projevů lásky, vzájemné péče, uctivé něžnosti, komunikace s bohatým obsahem. Tím vším se totiž připravují na celistvé a velkorysé darování se, které bude po veřejném přijetí závazku vyjádřeno tělesným oddáním se jednoho druhému. Sexuální spojení v manželství se tak stane znamením úplného zavázání se, které je obohaceno celou předcházející cestou.“⁶⁷

55. Tato kultura dialogu není v rozporu s legitimním cílem katolických škol uchovat si svou vlastní vizi lidské sexuality s ohledem na svobodu rodin vychovávat své děti v duchu *integrální antropologie*, která dokáže uvést do souladu fyzickou, psychickou a duchovní identitu člověka. Demokratická země nemůže zredukovat nabídku výchovy na jediný myšlenkový směr, zvláště v tak delikátním oboru, který se na jedné straně týká základního pohledu na přirozenost člověka a na straně druhé přirozeného práva rodičů svobodně zvolit jakýkoli výchovný model, respektující vždy lidskou důstojnost. Každá vzdělávací instituce se tedy má vybavit organizačními nástroji a didaktickými programy, které umožní, aby tato práva rodičů byla plně a určitým způsobem respektována. Křesťanský pedagogický návrh se tak stane konkrétní a adekvátní odpovědí na fragmentované či provizorní typy antropologie.

56. Programy sexuální a citové formace nabízené katolickými vzdělávacími centry musí zohledňovat věk studentů a za maximálního respektování každé osoby nabídnout pomoc. Toho lze dosáhnout diskrétním a důvěrným *doprovázením*, které jde vstříc i tomu, kdo prožívá složitou a bolestnou situaci. Škola by měla být otevřeným a klidným prostředím důvěry, zvláště v případech, které vyžadují čas a rozlišování. Je důležité vytvořit prostředí trpělivého a chápajícího naslouchání, bez jakékoli nespravedlivé diskriminace.

57. Kongregace pro katolickou výchovu si je dobře vědoma jak naléhavé potřeby výchovy, tak i každodenního úsilí a neúnavné péče ze strany lidí angažovaných ve školství a v nejrůznějších pedagogických

66 Srov. *Educare al dialogo interculturale nella scuola cattolica*, závěr.

67 *Amoris laetitia*, č. 283.

iniciativách, ať už formálních či neformálních. Kongregace je chce povzbudit, aby pokračovali v poslání výchovy nových generací, zvláště těch, kdo trpí chudobou v jejích nejrůznějších podobách a potřebují lásku vychovatelů, aby „mladí lidé lásku nejen dostávali, ale aby lásku také zakoušeli“ (sv. Jan Bosko). Kongregace chce slovy papeže Františka vyjádřit svou velkou vděčnost „křesťanským učitelům, kteří působí v katolických nebo státních školách a (...) motivují žáky, aby byli otevření vůči druhému, za kterým je tvář, osoba, sestra nebo bratr, jehož je třeba poznat a respektovat s jeho životním příběhem, jeho chybami i přednostmi, bohatstvím i nedostatky. Jsme zváni, abychom spolupracovali na takové výchově dětí a mládeže, která je povede k otevřenosti, k zájmu o okolí a ke schopnosti pečovat o druhé a být laskaví.“⁶⁸

Vatikán 2. února 2019, na svátek Uvedení Páně do chrámu

KARD. GIUSEPPE VERSALDI
prefekt

ARCIB. ANGELO VINCENZO ZANI
sekretář

68 PAPEŽ FRANTIŠEK, Proslov k italskému sdružení „Maestri Cattolici“, 5. ledna 2018.